

مهدوی، صدیقه، ۱۳۳۶-

علم و عمل در کلاس مونته سوری ویژه کودکان پیش دبستانی /

تألیف: صدیقه مهدوی. - تهران: متن گستران آریا، ۱۳۸۴.

۱۵۶ص=ص: مصور، جدول

ISBN 964-8662-35-5

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

۱- مونته سوری (روش آموزش). ۲- کودکان پیش دبستانی، ۳- کودکان - روانشناسی. الف - مونته سوری،

ماریا، ۱۸۷-۱۹۵۲ م، Montessori, Maria ب. عنوان.

۳۷۲/۱۳۹۲ LB ۷۷۵/م ۸۹۳

کتابخانه ملی ایران

۳۲۴۱۹-۸۴م

نام کتاب: علم و عمل در کلاس مونته سوری

تألیف: صدیقه مهدوی با مقدمه خانم دکتر زهرا بازرگان

شمارگان: ۵۰۰۰

چاپ: اول

شابک: ۹۶۴-۸۶۶۲-۳۵-۵

مرکز پخش: انتشارات متن گستران آریا

تلفن: ۶۶۹۶۲۵۷۰-۶۶۹۶۲۵۶۴

قیمت: ۶۸۰۰ تومان

صفحه	فهرست
—	مقدمه
۶	پیشگفتار
۷	وسایل و ویژگی‌های کلاس مונته‌سوری
۱۲	آشنایی با محیط زندگی
	مهارت‌های زندگی
۱۴	محیط آماده
۱۷	آشنایی با فعالیت‌های زندگی روزمره
۲۰	روش قرار دادن صندلی
۲۲	راه رفتن روی خط
۲۴	شکل‌های پوشیدن لباس، قاب‌ها
۳۰	روش شستشوی دست‌ها
۳۲	روش مسواک زدن
۳۳	کادوییچی هدیه
۳۴	روش چیدن میز
۳۶	سلام و احوالپرسی
۳۷	روش جواب دادن به تلفن
۳۸	روش شماره‌گیری
۳۹	روش سرفه کردن و عطسه کردن
۴۰	روش تقسیم‌بندی زباله‌های قابل بازیافت
	حواس
۴۲	مقدمه‌ای بر حواس
۴۵	دلیل اهمیت آموزش حسی
۴۶	اهداف جانبی وسایل حسی
۴۸	خواص وسایل حسی
۴۹	انواع فعالیت‌ها
۴۹	جورچین کردن
۵۲	میله‌های قرمز
۵۵	استوانه‌ها
۶۱	برج صورتی
۶۴	پله‌های قهوه‌ای
	ریاضی
۶۸	ریاضیات و کودک
۷۱	نرده‌های اعداد
۷۴	نرده‌های اعداد و کارت‌های اعداد
۷۶	اعداد و شمارنده‌ها
۷۸	جعبه‌های میله
۸۰	روش دهمی
۸۴	شمارش سیستم اعداد دهمی

	فرهنگ
۸۸	میز طبیعت
۹۰	مقدمه‌ای بر جغرافیا
۹۲	خاک، آب و هوا
۹۴	جهان
۹۶	زمین و اشکال آب
۹۸	مقدمه‌ای بر تاریخ
۹۸	تقویم
۱۰۰	فصل‌ها
۱۰۲	جشن تولد
۱۰۴	معرفی گیاه شناسی
۱۰۶	بخش‌های میوه
۱۰۸	رشد گیاهان در محیط باز
۱۱۲	مقدمه‌ای بر شناخت حیوانات
۱۱۴	طبقه‌بندی پوشه‌های حیوانات
۱۱۶	معرفی حیوانات جهان
۱۱۸	لاک پشت
۱۲۰	مقدمه‌ای بر علوم
۱۲۱	مخلوط جادویی
۱۲۴	شناور و غیرشناور
۱۲۷	پاک کردن مس
۱۲۸	گیاهان پژمرده
۱۳۰	هنر
۱۳۱	ترغیب کودک به انجام کارهای هنری
۱۳۲	کارهای دستی
۱۳۴	گامی در جهت دست یابی توسعه پایدار
۱۳۴	تابلو اعلانات کلاس
۱۳۵	درخت کلاس
۱۳۶	نمونه‌های هنرهای آموزشی و کارهای دستی
	زبان
۱۳۸	زبان در گفتار
۱۳۹	رشد مهارت‌های زبان
۱۴۰	فعالیت‌های زبان گفتاری
۱۴۴	نوشتن و خواندن
۱۴۶	صداهای الفبا
۱۴۹	قالب‌های فلزی

مقدمه

سوی برخی از مراکز نگهداری کودکان در کشورمان که فاقد هرگونه امکانات ضروری و مربیان تحصیل کرده‌اند، بسیاری دیگر از کودکان در شهرهای بزرگ، غالباً نشانگر کلاس‌های کوچک با رنگهای شاد و دیوارهایی است که با نقاشی‌ها و تزئینات زیبای مربیان با ذوق این مراکز پوشیده شده است. این تزئینات معمولاً در قسمت بالای دیوار و دور از دسترس کودکان قرار گرفته است. در این نوع کودکان فعالیت‌های متنوعی ارائه می‌گردد. قصه‌گویی، موسیقی، حرکات موزون، کاردستی، نمایش فیلم‌های کارتونی، بازی در حیاط یا با اسباب بازی‌هایی که در ساعات معینی در روز در اختیار کودکان قرار می‌گیرد، بخشی از برنامه روزانه را تشکیل می‌دهد. فعالیت‌ها عمدتاً بر اساس برنامه منظم و از پیش تعیین شده‌ای انجام می‌گیرد که قبلاً به مربیان که در بسیاری از موارد تخصص حرفه‌ای لازم برای کار با کودکان کسب نکرده‌اند توصیه شده و برای همه کودکان بدون توجه به توانایی‌ها، علائق و انگیزه‌های فردی یکسان است.

ارتباط با دنیای بیرون از محیط کودکان معمولاً به خاطر سن کم، آسیب پذیری کودکان، ازدحام خیابان‌ها و پرهیز از نگران ساختن والدین محدود است و گاه تنها، به گردشی در پارک مجاور کودکان ختم می‌گردد. بدین ترتیب به نظر می‌رسد که وظایف بسیاری از مراکز پیش دبستانی، بیشتر متمرکز بر نگهداری کودکان و سرگرم کردن آنان است و احتمالاً برای ایجاد محیطی سرگرم کننده از هیچ کوششی دریغ نمی‌شود.

این نوع برخورد و کار با کودکان حدود نیم قرن پیش توسط مربیان بزرگ تعلیم و تربیت مانند فروبل، پستالوزی، دکردلی و مونتسوری که از پیشروان مکتب فعال در آموزش و پرورش محسوب می‌گردند مورد سوال قرار گرفت زیرا آنان برای کودکان رسالتی بسیار مهمتر از سرگرم کردن کودکان قائل بودند. این مربیان با تأکید بر اهمیت دوران کودکی در شکل‌گیری شخصیت، با ارائه روش‌های تربیتی مبتنی بر روان‌شناسی کودک، بزرگسالان را متوجه مسئولیت مهمی نمودند که در تعلیم و تربیت کودکان دارند و روش‌هایی را ارائه دادند که طی دهه‌های گذشته همواره الهام بخش معلمان و مسئولان آموزش و پرورش کودکان در سراسر دنیا بوده است. مربیان فوق‌مورد پژوهش‌های علمی خود با تأسیس خانه‌های کودکان ضرورت ایجاد محیطی را برای کودکان توصیه و تشویق نموده‌اند که آنها پیش از ورود به محیط جدی و رسمی دبستان، در محیطی شبیه به خانه زیر نظر مربیان صبور و با صلاحیت قرار گیرند تا مرحله جدا شدن از خانواده و کسب تدریجی استقلال را بدون ترس و نگرانی طی کنند و برای انتظارات و الزامات دوران مدرسه آماده گردند.

دکتر ماریا مونتسوری (۱۸۷۰-۱۹۵۲) از مربیان برجسته‌ای است که با افکار پیشرو و تلاش‌های عملی خود اثرات غیر قابل انکاری در تاریخ تعلیم و تربیت معاصر بر جای گذاشته است. وی بر این اعتقاد بود که ساختارهای شخصیت کودک قبل از دوران دبستان شکل می‌گیرد و این ساختار بدون شک بر رفتار، نگرش‌ها، ارتباط او با خود و دیگران بر کیفیت تحصیل و زندگی بزرگسالی او تأثیر عمده‌ای خواهد داشت.

«خانه کودکان» مونته سوری که آزمایشگاهی برای شناخت کودک و نیازهای وی بود الگویی است که می‌تواند برای پرورش انسان‌هایی خلاق، متعادل و سالم مورد استفاده قرار گیرد.

دکتر مونته سوری در همه نوشته‌ها و آثار خود به نقش محیط و مربی در رشد همه جانبه کودک تأکید می‌نماید. وی محیطی را از نظر مادی و اجتماعی توصیه می‌کند که با نیازهای کودکان و فعالیت‌های آنان منطبق بوده، ابزار و وسایل جذابی در اختیار کودکان قرار دهد تا آنان به آزادی از طریق دستکاری ابزار و به کمک اکتشاف شخصی توانایی‌های بالقوه خود را رشد دهند.

مونته سوری در مربی دوره‌های پیش از دبستان، مشاهده‌گر صبور و با حوصله‌ای را می‌بیند که می‌داند چگونه مشاهده کند، چگونه کودکان را در یادگیری و استفاده از ابزار و لوازمی که با دقت و با در نظر گرفتن توانایی‌های آنان تهیه شده هدایت و کمک کند تا کودکان در ضمن فعالیت‌های آزاد خود و کار با گروه، مهارت‌های اجتماعی، انضباط، اصول آزاد منشی و حل تعارضات شخصی را تمرین کنند.

بدین ترتیب، از نظر مونته سوری و مربیان بزرگ دیگر که بخشی عمده‌ای از زندگی خود را صرف شناخت کودک و آگاهی از نیازهای مراحل رشد وی نمودند، تربیت کودکان امری تصادفی نیست و تحقق این مهم تنها در سایه دوست داشتن کودک، شناخت مراحل رشد وی، آگاهی از راهی که همه کودکان باید طی کنند و نیز چگونگی برخورد با مسائل رفتاری هر مرحله امکان‌پذیر خواهد بود.

مونته سوری با در نظر گرفتن اهمیت اساسی محیط زندگی خانوادگی کودک، مربی را به شناخت فرهنگ خانواده و ایجاد پیوند نزدیک با آن و همچنین هماهنگ کردن روش‌های تربیتی خانواده با تلاش‌هایی که در کودکان انجام می‌گیرد تشویق می‌نماید.

در کتاب حاضر، سرکار خانم صدیقه مهدوی، از مدیران و صاحب‌نظران با تجربه و پرتلاش آموزش و پرورش کشور، مطالب اساسی تفکر و اندیشه‌های دکتر مونته سوری را با بیانی رسا و روان تحلیل نموده‌اند و با ارائه مثال‌های علمی برای مربیان در مورد چگونگی ایجاد فضایی مطلوب برای یادگیری کودکان، راه را برای تمرین و به کارگیری نظریات وی گشوده‌اند.

مطالعه این اثر می‌تواند برای مربیان مراکز پیش‌دبستانی، اولیا، آموزگاران، دانشجویان و همه کسانی که با تعلیم و تربیت کودکان سر و کار دارند مفید واقع گردد.

دکتر زهرا بازرگان

عضو هیئت علمی دانشگاه تهران

پیشگفتار

اهمیت پدیده یادگیری در کودکان و شروع آن از اوان کودکی بر کسی پوشیده نیست. امروزه، قریب به یقین، اکثر دست‌اندرکاران تعلیم و تربیت اعتقاد دارند که شروع آموزش باید از کودکی باشد و به دنبال دستیابی به الگو یا روشی هستند که کودکان را از سنین پایین‌تر از شش سالگی که مراحل رسمی آموزش شروع می‌شود تحت تعلیم رسمی قرار دهند.

از جمله متخصصان و بنیانگذاران این نگاه، خانم دکتر ماریا مونتسوری می‌باشد که معتقد است؛ آموزش کودکان بهتر است حتی الامکان از ۳/۵ سالگی شروع شود و به نیازهای کودکان و حیاتی آنها، در قالب انجام فعالیت‌هایی که زندگی طبیعی را به کودکان تداعی می‌کند توجه شود.

فعالیت‌های مورد نظر می‌تواند هر کدام به منظور انتقال مفهومی خاص و پیش‌بینی شده، کودک را برای یادگیری مراحل بعدی و رفع نیازهای آتی او آماده کند. فعالیت‌هایی که هدفمند هستند و تکرار آنها موجب تمرکز و دقت در فرد می‌شود.

وجود منابع آموزشی جدیدی که بهترین روش‌های عملی را بیان کنند از ضروریات است. این ضرورت، وجود علاقه شخصی و همچنین تجربه چندین ساله در زمینه‌های آموزشی مؤلف را به تألیف کتاب حاضر ترغیب کرد.

کتاب حاضر دربرگیرنده نکاتی است نو در این خصوص و از جمله راهکارهایی که به طور واضح و منظم فعالیت‌های آموزشی را در کلاس معرفی کرده و موجب سهولت کار معلمان خصوصاً در مقطع پیش‌دبستان می‌شود. این اثر نمونه‌هایی از فعالیت‌ها را که برای یادگیری ۵ موضوع در حیطه‌های مختلف یادگیری پیش‌بینی شده، تهیه و در اختیار معلمان قرار می‌دهد.

البته، معلمان با توجه به امکانات و ابتکارات خود می‌توانند فعالیت‌های جدیدی را طراحی نمایند.